

Knoz, Tomáš

Slezsko a Opavsko

In: Knoz, Tomáš. *Pobělohorské konfiskace : moravský průběh, střeoevropské souvislosti, obecné aspekty*. Vyd. 1. Brno: Matice moravská, 2006, pp. [419]-444

ISBN 8086488349 (Matice moravská)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123631>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Slezsko a Opavsko

Označením své zásadní práce z roku 1916 názvem „*Slezské konfiskace*“ se Josef Zukal dopustil jistě nepřesnosti. Opavsko, kterého se zmiňovaná monografie především týká, kolem roku 1620 ještě nebylo součástí Slezska, byť během první poloviny 17. století proces připojení Opavska ke Slezsku probíhal a byť se o jeho zařazení mezi slezská knížectví snažil především nový opavský kníže Karel z Liechtensteina.³⁴² Průběh stavovského povstání a také průběh pobělohorských konfiskací odrážel státoprávní i politickou situaci, a proto se na jedné straně ve vlastním Dolním a Horním Slezsku a na druhé straně na Opavsku a Krnovsku odehrával za zcela jiných právních podmínek. Ve většině slezských knížectví se kurfiřtovi Janu Jiřímu Saskému podařilo prosadit drážďanský akord, který měl alespoň v teoretické rovině ochránit zdejší nekatolickou šlechtu před rozsáhlejšími konfiskacemi.³⁴³ Na Opavsko ani na Krnovsko se však jeho platnost nevztahovala a konfiskace zde naopak probíhaly ve značném rozsahu.³⁴⁴

(342) Josef Zukal hovoří o Krnovsku a Opavsku jako o „slezském Moravsku“. Zatímco samotné Slezsko se díky intervenci saského kurfiřta po povstání domohlo prostřednictvím saského akordu pardonu, byl Jan Jiří Krnovský z tohoto akordu vyňat. Historikové, kteří se zabývají dějinami této oblasti, se v názoru na integraci Opavska mezi slezská knížectví vzájemně liší. Zatímco Irena Korbelařová považuje integraci za dokončenou k roku 1613 (resp. roku 1622), kdy Opavsko získal kníže Karel z Liechtensteina, např. Milan Šmerda se přiklání k názoru, že o této integraci lze hovořit až v padesátých letech 17. století. ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 1. O procesu připojování Opavska ke Slezsku D'ELVERT, CH.: *Die Verfassung und Verwaltung von Oesterreichisch Schlesien*, Fünfte Periode, kap. Das Fürstenthum Troppau ein Lehen der Fürsten Liechtenstein (1613–1854), Die Ueberlassung an die Fürsten Liechtenstein und feste Vereinigung mit Schlesien, s. 106–37; KORBELAŘOVÁ, I.: *K územně-správním členění Slezska před rokem 1740*. Slezský sborník 100, 2002, s. 161–180, zde s. 172, pozn. 53; ŠMERDA, M.: *K dualismu země České koruny v pobělohorské době*. In: Borovský, T. – Jan, L. – Wihoda, M. (edd.): *Ad vitam et honorem*. Brno 2003, s. 363–372; KORBELAŘOVÁ, I. – ŠMERDA, M. – ŽÁČEK, R.: *Slezská společnost v období pozdního baroka a nástupu osvícenství*. Opava 2002, kap. Slezsko – země na okraji kultur a civilizačních okruhů, s. 10–40.

(343) Slezsku byla na základě intervence Jana Jiřího Saského také potvrzena platnost Rudolfova majestátu. MERIAN, M.: *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*, pag. 123; TIEFTRUNK, K. (ED.): *Pavel Škála ze Zboře, Historie česká*. V, s. 43–44, 63; ŚRENIOWSKI, S.: *Historia ustroju Śląsku*. Katowice – Wrocław 1948. Horní Lužice v této době díky politice saského kurfiřta zcela přešla pod jeho vládu. LESZCZYŃSKI, J.: *Przejście Górnych Łużyc pod panowanie saskie*. Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka 17, 1962, s. 345–374; BARTEČEK, I.: *Saská politika a české stavovské povstání (květen 1619 – srpen 1619)*. SH 30, 1984, s. 5–47.

(344) FUKALA, R.: *Role Jana Jiřího Krnovského ve stavovských bmtích*. Opava 1997; TYŽ: *Státoprávní spor o opavské knížectví a stavovství ve Slezsku (1529–1621)*. K úloze mocenských elit v raném novověku. In: Malif, J. – Vlček, R. (edd.): *Morava a české národní vědomí od středově-*

O svébytném průběhu opavských konfiskací (alespoň v rámci některých jejich vln) vypovídá i jmenování „Opavské konfiskační komise“ a vypracování „Opavského konfiskačního protokolu“.³⁴⁵ Přesto však geografická blízkost, společné osudy v kampaních třicetileté války, aktuální státoprávní a politické tendence, významná role slezské komory a konec konců také malá schopnost vídeňských úředníků císařské dvorské komory důsledně rozlišovat slezské a opavské konfiskace, nutí zabavování majetku rebelů ve slezských knížectvích a na Opavsku (a Krnovsku) vnímat jako v mnoha ohledech jednotný, byť vnitřně diferencovaný proces.³⁴⁶

Stavovské povstání ve Slezsku

Ačkoliv bylo Slezsko na počátku 17. století stále ještě nedílnou součástí zemí České koruny, jeho náboženský, politický a ústavní systém se od Čech i Moravy značně lišil.³⁴⁷ Bylo navíc vnitřně značně diferencované. Sestávalo nejen z Horního a Dolního Slezska, ale bylo navíc rozděleno do šestnácti formálně samostatných knížectví,³⁴⁸ v jejichž čele v některých

ku po dnešek. Brno 2002, s. 85–92; BIERMANN, G.: *Geschichte der Herzogtümer Troppau und Jägerndorf*. Teschen 1874; *Přehled dějin Opavska*. Opava 1982.

(345) Jeden z exemplářů Opavského konfiskačního protokolu je dnes uložen v SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. 2, Troppausches Confiskations-Protocoll de anno 1630. Pojem „Opavská konfiskační komise“ je často uváděn v pamětních knihách císařské dvorské komory. Např. v souvislosti s druhou vlnou tzv. pomansfeldských konfiskací na Opavsku odpovídá jmenování „Opavské konfiskační a likvidační komise“ i uvedenému „Opavskému konfiskačnímu protokolu“. HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 335, II. 4. 1635 a 13. 4. 1635, fol. 165–168.

(346) Obecně o zařazení Slezska do českého státu v době stavovského povstání EICKELS, CH. V.: *Schlesien im böhmischen Ständestaat*. Vorgeschichte, Verlauf und Folgen der böhmischen Revolution in Schlesien. Köln 1994. Dále LESZCZYŃSKI, J.: *Zabiegi i przetargi wokół Śląska w czasie wojny trzydziestoletniej*. Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka 26, 1971, s. 523–542; MACŮREK, J.: *Slezsko a jeho význam v českém státě 14.–18. století*. In: Slezsko, český stát a česká kultura. Opava 1946, s. 42–64.

(347) Mikrohistorie slezského společenského systému BAHLCKE, J.: *Regionalismus und Staatsintegration*, s. 39–47. O projevech tohoto společenského systému v umění HARASIMOWICZ, J.: *„Was kann nun besser seyn denn fuer die Freyheit streiten und die Religion.“ Konfessionalisierung und ständische Freiheitsbestrebungen im Spiegel der schlesischen Kunst des 16. und 17. Jahrhunderts*. In: Bußmann, K. – Schilling, H. (edd.): *1648. Krieg und Frieden in Europa*. II. Kunst und Kultur. München 1998, s. 297–306, zde s. 299; Obecně o dějinách Slezska v raném novověku: CZAPLIŃSKI, W.: *La Silesie dans politique européenne aux XVIIe siècles*. Acta Poloniae Historica 22, 1970; GRÜNHAGEN, C.: *Geschichte Schlesiens*. Gotha 1886; MALECZYŃSKI, K. (ED.): *Historia Śląska*. Warszawa – Kraków 1961–1963; CONRADS, N.: *Schlesiens frühe Neuzeit*, s. 177–344; GALAS, A. – GALAS, A.: *Dzieje Śląska w datach*. Wrocław 2001.

(348) K roku 1675 zaznamenává Irena Korbelářová následující slezská knížectví: v Dolním Slezsku Vratislavské, Hlohovské, Lehnické, Břežské, Volovské, Zaháňské, Olešnické, Javorské, Svidnické, Minsterberské, Nisko-grotkovské; v Horním Slezsku Opolské, Ratiboř-

případech ještě stáli představitelé starobyklých evropských dynastií. Konkrétně to byli Poděbradové, Piastové a Hohenzollernové.³⁴⁹ Kromě toho se ve Slezsku ve sledované době nacházela celá řada svobodných stavovských panství, která byla nadána četnými výsadami a podléhala bezprostředně panovníkovi. Podobným výsadám se ostatně těšili také držitelé nižších stavovských panství. Díky integrační politice Habsburků počet takových panství navíc v průběhu 17. století značně vzrůstal. Zapomenout ovšem nelze ani na ohromné množství drobných šlechtických statků, které byly rozesety po celém Slezsku a mnohdy zahrnovaly jen jednu nebo několik vesnic.³⁵⁰

O představitelích slezských knížecích rodů lze říci, že po celou předbělohorskou epochu počítali s vysokým stupněm politické suverenity i náboženské svobody. Ta obzvláště narostla v době vlády Maxmiliána II., kdy byly na území Slezska aplikovány klauzule augsburského náboženského míru. Později se na jeho území navíc uplatnil také Majestát Rudolfa II.³⁵¹ V některých slezských knížectvích byl ovšem lenním pánem přímo císař z habsburské dynastie jako právní dědic českých králů, jenž se obvykle nechal zastupovat hejtmánem. Kolem roku 1600 nastala situace, kdy cí-

ské, Těšínské, Krnovské. Irena Korbelařová ovšem dokládá, že podoba slezských knížectví prošla složitým historickým vývojem a stejně tomu bylo i s jejich počtem. Na slezská knížectví proto nelze pohlížet jako na neproměnlivou entitu. KORBELAŘOVÁ, I.: *K územně-správnímu členění Slezska*, zejména s. 165. Srov. též ORZECZOWSKI, K.: *Terytorijalne podziały na Śląsku*. Kwartalnik Opolski 17, 1971, č. 2, s. 59–60; GRIMM, T.: *Vývoj územního členění a kartografického zobrazení Slezska*. In: Slezsko. Opava 1992.

(349) V Břehu-Olešnici byl ve druhém desetiletí 17. století knížetem Piastovec Jan Kristián, v Lehnicu Piastovec Jiří Rudolf, v Krnově Hohenzollern Jan Jiří Braniborský-Ansbašský, v Münsterberku a Olešnici Poděbradovci Jindřich Václav a Karel Fridrich. Některé tradiční knížecí rody ve Slezsku však byly již delší dobu ve značném úpadku. Irena Korbelařová např. hovoří o útlumu vlády Piastovců, který probíhal po celé 16. století. Srov. též BŮZEK, V. – HRDLÍČKA, J. – KRÁL, P. – VYBÍRAL, Z.: *Věk urozených*. Šlechta v českých zemích na prahu novověku. Praha – Litomyšl 2002, s. 151; FUKALA, R.: *Role Jana Jiřího Krnovského ve stavovských bnutích*, s. 84–86. V poslední době k územně-správnímu členění Slezska v raném novověku přehledně KORBELAŘOVÁ, I.: *K územně-správnímu členění Slezska*, s. 161–180.

(350) Nejstarším z nich bylo panství Vartenberk, v dějinách konfiskací však sehrála významnou roli především panství Bytom a Pština. Bytom se ovšem podle Korbelařové mezi tato svobodná panství zařadila až roku 1697. Vedle knížectví a dvou typů stavovských panství Korbelařová ještě připomíná význam krajů (vikpild). KORBELAŘOVÁ, I.: *K územně-správnímu členění Slezska*, s. 165–167.

(351) HARASIMOWICZ, J.: „Was kann nun besser seyn.“, s. 297–298; SCHIMMELPFENNIG, C. A.: *Die evangelische Kirche Schlesiens im 16. Jahrhundert*. Strehlen 1877. O projevech téhož v umění HARASIMOWICZ, J.: *Role sztuki w religijnych i społecznych konfliktach wieku reformacji na Śląsku*. Rocznik historii sztuki 18, 1990, s. 31–95; TYŽ: *Reformacja luteranska na Śląsku*. Ideologia – liturgia – sztuka. Rocznik lubuski 14, 1986, s. 85–95; TYŽ: *Śląski luteranizm wieku reformacji – próba charakteristiki*. Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka 41, 1986, s. 493–516; TYŽ: *Der Einfluss von Glaubenskonflikten auf die schlesische Kunst des 16. und 17. Jahrhunderts*. Acta Poloniae historica 61, 1990, s. 117–139.

sař do hodnosti knížat některých slezských knížectví ustavoval příslušníky nejvyšší aristokracie. Posledním typem knížecí vlády ve Slezsku byla vláda vratislavského biskupa.³⁵² Knížata i stavové se scházeli na společném knížecím sněmu.³⁵³ V souvislosti s touto epochou slezských dějin se také hovoří o dualismu nebo dokonce trialismu mezi stavovskou vládou, knížecí a královskou mocí. Komplikovanost slezského ústavněprávního uspořádání zapříčinila, že se zájmy jednotlivých zmiňovaných složek slezské stavovské společnosti mnohdy navzájem křížily a neumožňovaly postavit se jednotně proti politice Habsburků.³⁵⁴

Podíl slezské šlechty na stavovském povstání v letech 1619–1620 nebyl tak rozsáhlý jako v případě šlechty české, přece však měl nezastupitelný význam.³⁵⁵ Představitelé slezských stavů se odvolávali na platnost Majestá-

(352) WAŚ, G.: *Dzjeje Śląska*. Wrocław 2002, s. 166–167; SABISCH, A.: *Die Bischöfe von Breslau und die Reformation in Schlesien*. Münster 1975.

(353) Poděbradové byli knížaty Minsterberskými, Piastové knížaty v Břehu a v Lehnicí-Volovsku a na Těšínsku. EVANS, R. J. W.: *Das Werden der Habsburgermonarchie*, s. 151–152. Od roku 1603 spravoval za nezletilá piastovská knížata Jana Kristiána a Jiřího Rudolfa knížectví Hlohov, Volovsko a Břeh vévoda Karel II. z Minsterberka. BAHLCKE, J.: *Schlesien und die Schlesier*. München 1996, s. 52; BŮZEK, V. – HRDLÍČKA, J. – KRÁL, P. – VYBÍRAL, Z.: *Věk urozených*, s. 151.

(354) BAHLCKE, J.: *Schlesien und Schlesier*. München 1996, s. 46. Vedle centralizační politiky císaře se ve Slezsku také mnohdy projevovala centralizační politika příslušného knížete. Stavové proto nejednou v krizovém období bojovali nejen proti habsburské politice, ale zároveň také proti politice knížete. Na příkladu soupeření mezi krnovskými stavy a centralizační politikou Hohenzollernů popsal tento stav Radek Fukala. FUKALA, R.: *Role Jana Jiřího Krnovského ve stavovských bnutích*, kap. Zápas krnovských stavů s hohenzollernským centralizačním kursem, s. 30–40.

(355) Složení a struktura slezské šlechty v raném novověku nejsou dodnes popsány v sjednocující monografii. Pro základní informaci o slezské šlechtě před rokem 1600 je nutno stále vycházet z díla Bartoloměje Paprockého. PAPROCKÝ Z HLOHOL, B.: *Štambuch slezský*. Bartoloměj Paprocký sestavil svůj Štambuch slezský tím způsobem, že každou kapitolu náboženského charakteru dedikoval jednomu slezskému rodu, resp. jeho konkrétnímu představiteli, který se podílel na činnosti soudu v Opolsko-ratibořském knížectví. Předmluvy k těmto kapitolám potom byly pojaty jako krátké genealogické studie a elogia na daného šlechtice. Ve Štambuchu se přitom objevili jak významní slezští aristokraté, kteří zároveň mnohdy působili i v Čechách nebo na Moravě, tak i méně významní rytíři, kteří byli například předsedci opolsko-ratibořského soudu. Ačkoliv Štambuch slezský vznikl již na počátku 17. století, někteří zde připomínáni šlechtici se ještě dožili stavovského povstání. Jednotlivé kapitoly Štambuchu jsou dedikovány Fridrichovi z Oppersdorfu na Dubu, Frýdštejně a Častolovicích, opolsko-ratibořskému hejtmanu Jiřímu z Oppersdorfu, Dubu a Frýdštejna, na Častolovicích a Týništi, nejvyššímu sudímu opolsko-ratibořskému Kašparu Beesovi na Kravařích, opolsko-ratibořskému hejtmanu Janu Kryštofovi I. Pruskovskému z Pruskova, nejvyššímu kancléři Václavu Šelihovi z Ruchova, na Těžkovicích a Vitoslavičích, zemským soudcům a předsedcím Žirovskému z Žiroví na Poluvsí, Hanušovi Combergovi z Galovic, Janovi Vrbškému z Vrtby na Kochanovicích, Jiřímu Rasicovi z Rasic, Janovi Buchtovi z Buchtice, Jiřímu Larišovi z Načeslavic a na Zbroslavičích, Mikuláši Vranskému z Vraného, Janu Odrvolfovi z Dolní Stradomí, Janu Kochtickému z Kochtic, Baltazaru Metychovi na Blizyni, Kašparu

tu císaře Rudolfa II. na území všech slezských knížectví a svůj postoj v krizovém období proto nepovažovali za projev odporu vůči panovníkovi. Jejich postavení bylo mimo jiné dáno zahraničněpolitickými aspekty, a to vzhledem k tradičním kontaktům Slezska s protestantskými oblastmi v Říši i vzhledem k politice sousedního Polského království.³⁵⁶ Do odboje proti Habsburkům se navíc zapojila některá slezská knížata hlásící se k luterskému vyznání, která ve stavovském povstání ovšem sledovala vlastní politické cíle. Kníže Jan Jiří Krnovský dokonce roku 1621 uskutečnil vojenský vpád na severovýchodní Moravu. Navázal tak na dlouhodobější aktivitu své větve rodu Hohenzollernů ve vztahu k českým zemím. Samozřejmě, že císař toto počínání Jana Jiřího Krnovského považoval za porušení lenní přísahy.³⁵⁷ Byť nikoliv tak radikálním způsobem, postupoval v době povstání značně samostatně také Jan Kristián Břežský, jenž za panování císaře Matyáše zastával funkci slezského zemského hejtmana.³⁵⁸ Protestantská knížata a stavové ovšem museli svádět souboj nejen se samotným císařem, ale také s Karlem z Liechtensteina, který do Slezska (a především na Opavsko) po svém jmenování knížetem opavským roku 1613 postupně vnášel principy protireformace a prohabsburské politiky.³⁵⁹ Relativně silné bylo

Kozlovskému na Adamovicích, Václavu Trachovi z Břeží a na Sošniševské Kuznici, Adamu Dřeržanovskému z Dřeržanova, Janu Rejbicovi z Kendefína na Petrovicích, písaři Petru Přívěševskému, pánům Pačinským z Velké Pačiny, Mikuláši Rokovskému na Velkém Kameni.

(356) Polský královský rod držel v letech 1645–1666 v zástavě Opolsko-ratibořské knížectví. Z polského královského rodu pocházel také kníže v Břehu a v Lehnici. O těchto zmiňuje se Matouš Merian. MERIAN, M.: *Topographia Bobemiae, Moraviae et Silesiae*. Frankfurt 1650, pag. 119. ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 30. O polské politice MACŮREK, J.: *České povstání r. 1618–1620 a Polsko*, s. 1–48, 152–194, 289–362; FUKALA, R.: *Role Jana Jiřího Krnovského ve stavovských bnutích*, s. 96–97.

(357) TIEFTRUNK, K. (ED.): *Pavla Skály ze Zboře Historie česká*, s. 69–70, 79–80, 152–156. Radek Fukala zároveň upozorňuje na skutečnost, že mezi krnovskými stavy narůstala nespokojenost s hohenzollernským centralizačním kursem podobným způsobem, jako např. v Čechách ve vztahu k Habsburkům. FUKALA, R.: *Role Jana Jiřího Krnovského ve stavovských bnutích*, s. 15–22, 30–40; HARASIMOWICZ, J.: „*Was kann nun besser seyn*“, s. 299; LESZCZYŃSKI, J.: *Zabitegi i przetargi wokół Śląska w czasie wojny trzydziestoletniej*, s. 525; BŮŽEK, V. – HRDLÍČKA, J. – KRÁL, P. – VYBÍRAL, Z.: *Věk urozených*, s. 151.

(358) Jan Kristián Lehnicko-Břežský byl důsledným kalvinistou. HARASIMOWICZ, J.: „*Was kann nun besser seyn*“, s. 299; FUKALA, R.: *Role Jana Jiřího Krnovského ve stavovských bnutích*, s. 86.

(359) Roku 1607 Opavu dokonce obsadilo císařské vojsko, které zde protireformaci pomáhalo zavádět. BAHLCKE, J.: *Schlesien und die Schlesier*. München 1996, s. 52. Karel z Liechtensteina byl roku 1613 jmenován císařem Matyášem Habsburským knížetem opavským. Matyáš tímto způsobem projevil vděčnost za Liechtensteinovu podporu v jeho sporu s Rudolfem II. Karel z Liechtensteina se zato vzdal svého nároku na pardubické panství. Liechtensteinovo převzetí Opavského knížectví se ovšem neobešlo bez problémů. Liechtenstein se totiž stal tmem v oku nejen slezským protestantským knížatům, ale také opavským stavům, kteří měli jiné představy o budoucnosti Opavska a prosazovali jeho nezávislost na

navíc stále ještě také postavení biskupství ve Vratislavi, ačkoliv rezidence vratislavských biskupů byla již v průběhu reformačního předbělohorského období přesunuta do Nisy.³⁶⁰ Vratislavským biskupem dokonce byl mladší bratr císaře Ferdinanda II. Karel Rakouský, který ještě před povstáním prosazoval na biskupských statcích přísnou protireformaci a pokusil se o znovuzískání prestiže vratislavského biskupství. Po vypuknutí rebelie podával císaři pravidelné zprávy o slezských povstalcích, statcích určených ke konfiskaci i stavu konfiskačního procesu ve Slezsku.³⁶¹ Jak bylo uvedeno, mnohá slezská knížectví byla v kritickém okamžiku v přímé držbě Ferdinanda II. jako českého krále, který tak prostřednictvím svých hejtmanů, především prezidenta slezské komory Karla Hanibala purkrabího z Donína, dále svídnicko-javorského hejtmana Jindřicha z Bibranu, zaháňského hejtmana Graba z Nechern a hejtmana v Hlohově Jiřího z Oppersdorfu, mohl vykonávat politický a náboženský tlak.³⁶²

Mezi šlechtou se odboj týkal především jednotlivců vlastníků statky ve Slezsku a zároveň i v Čechách nebo na Moravě. Uvedená skupina byla ve sledovaných letech již značně početná, neboť po celé předchozí období příslušníci slezské šlechty přicházeli do těchto zemí. Ačkoliv se mezi nimi vyskytovalo i několik katolíků, většinou se hlásili k luteránství a v českých zemích tak posilovali tábor potenciálních nepřátel Habsburků.³⁶³ Na pra-

Slezsku a eventuálně i připojení k Moravě. Využívali k tomu podporu moravských stavů v čele se zemským hejtmánem Karlem starším ze Žerotína a dočasně také podporu stavů českých. Liechtenstein sice roku 1613 ve Vratislavi slíbil, že bude respektovat konfesi opavských stavů, posléze tento slib ovšem nemínil dodržet a ke stavům se choval nadřazeně. Liechtenstein se tedy po roce 1613 stal skutečným pánem pouze města Opavy a zboží opavského zámku, zbytek knížectví zůstal dočasně pod královskou správou. ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 20–30. Představitelé opavské a krmovské šlechty kromě toho navázali jednání s českými povstanci, byť tak učinili až po určitém váhání. Ve stejné době navázal s opavskými stavy jednání také císař Ferdinand II., který jim psal o úmrtí císaře Matyáše a žádal po nich plnou loajalitu vůči své osobě. TAMTÉŽ, s. 31.

(360) I tak ovšem počet katolíků v Nise během 90. let 16. století klesl ze 2 000 na 184. BAHLCKE, J.: *Schlesien und die Schlesier*, s. 52. Srov. LOESCHE, G.: *Zur Gegenreformation in Schlesien*. Troppau, Jägerndorf, Leobschitz. Leipzig 1915. ORZECZOWSKI, K.: *Drżje i ustrój księstwa biskupskiego na Śląsku*. Szkice Nyskie 3, 1986, s. 8–14.

(361) Původní regist z pamětní knihy císařské dvorské komory: „Erinnerung an die Schlesische Kammer, am 3ten August 1622, daß es IM wegen Grabusen von Nachern auf Klappez um 16 500 Th. verwilligten Guts Hirschfeldau, bei ihrer vorigen Resolution verbleiben lassen.“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 333, 3. 8. 1622, fol. 73.

(362) PETRY, L. – MENZEL, J. J. (EDD.): *Geschichte Schlesiens*, s. 55–56. Knížectví Grotkov a Nisa náležela vratislavskému biskupství. MERIAN, M.: *Topographia Bobemiae, Moraviae et Silesiae*, pag. 120. O Vánocích roku 1609 konvertoval ke katolicismu i vévoda Václav Adam Těšínský. (Podle Joachima Bahlekeho se tak stalo na základě tlaku biskupa Karla Rakouského.) BAHLCKE, J.: *Schlesien und die Schlesier*, s. 54. WAŞ, G.: *Drżje Śląska*, s. 168.

(363) Jak na tuto skutečnost upozornil i Bartoloměj Paprocký, katolíky byli např. Op-

hu stavovského povstání již ovšem byla reformace ve Slezsku za svým zenitem a bylo možno pozorovat první kroky protireformace.³⁶⁴ Postoje slezských stavů v období před vypuknutím povstání však ani zdaleka nebyly jednoznačné, jejich zájmy byly příliš roztříštěné a rozporné. S českými a moravskými protestantskými stavy ostatně spolupracovali již při událostech z let 1608 a 1609, kdy se zapojili do sporů mezi Rudolfem II. a Matyášem. Nejdříve s Moravany vytvořili konfederaci na podporu Matyášova postupu. O rok později podepsali spojenectví s českými protestanty, takže se spolu s nimi mohli těšit i ze svobod poskytnutých Rudolfovým Majestátem. Roku 1611 již ovšem opět společně s Moravany holdovali Matyášovi Habsburskému, neboť i ten jim sliboval zachování náboženské svobody.³⁶⁵

Po vypuknutí českého stavovského povstání roku 1618 dosáhl i odboj ve Slezsku podle Joachima Bahlckeho nové kvality.³⁶⁶ Slezané, kteří většinou zaujali zcela jiný postoj nežli Moravané a ihned se připojili ke konfederaci, zdůvodnili své počínání porušováním závazně přislíbených náboženských svobod. Slezští šlechtici vyslali již na počátku povstání na pomoc českým stavům vojsko čítající 3 000 vojáků, do jejichž čela se postavil kníže Jan Jiří Krnovský. Stejně početné vojsko navíc zůstalo ve Slezsku rozloženo podél polských hranic, aby zabránilo vpádům polských vojsk.³⁶⁷

Specifika Opavského knížectví

Zcela samostatným způsobem se pokoušeli vystupovat stavové na Opavsku, jehož státoprávní poměry se od ostatního Slezska poněkud odlišovaly. Především v tom, že v čele knížectví nestál představitel protestantské dynastie, nýbrž katolický aristokrat, který zde měl hájit zájmy habsburské moci. Zatímco opavští měšťané se přikláněli spíše k Vratislavi a ke Slezsku, šlechta Opavského knížectví tradičně cítila vazby na Moravu.

persdorfové. Někteří jejich rodinní příslušníci se přesto v Čechách zapojili do stavovského povstání. PAPROCKÝ Z HLOHOL, B.: *Štambuch Slezský*, kap. 1 a 2 (nepaginováno). O zapojení Otty z Oppersdorfu do stavovského povstání v Čechách a jeho pozdějším působení ve službách Habsburků KNOZ, T.: *Državy Karla staršího ze Žerotína*, s. 75–76.

(364) DLUGOBORSKI, W. – GIEROWSKI, J. – MALECZYŃSKI, K.: *Dzieje miasta Wrocławia do roku 1807*. Warszawa 1958, s. 340.

(365) BAHLCKE, J.: *Schlesien und die Schlesier*, s. 53–54.

(366) TAMTÉŽ, s. 55.

(367) ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 35; CONRADS, N.: *Regionalismus und Zentralismus im Schlesischen Ständestaat*. In: Weczerka, H. (ed.): *Stände und Landesherrschaft in Ostmitteleuropa in der frühen Neuzeit*. Marburg 1995. Kozácká vojska i tak během prvních čtyř let 17. století do Slezska opakovaně vpádala. TIEFTRUNK, K. (ED.): *Pavel Škála ze Zboře, Historie česká*, s. 308–313.

Spory mezi příklonem Opavska ke Slezsku či k Moravě se tak promítly i do průběhu povstání. Obě strany se navíc musely vyrovnávat s politikou Karla z Liechtensteina, který se pod záminkami nemoci a obav opakovaně odmítal dostavit do Vratislavi. Výsledkem bylo, že se opavští stavové připojili ke konfederaci až s velkým zpožděním v lednu roku 1620, kdy zároveň přijali za krále Fridricha Falckého. Zimní král se potom dostavil do Bruntálu, kde mu byl na zámku Jana Bruntálského z Vrbna složen hold opavských stavů. Knížecí sněm ve Vratislavi v té době již rozhodl, že bude Opavsko, tedy vzhledem k Liechtensteinově faktické držbě především městské a zámecké panství, konfiskováno knížeti Liechtensteinovi „*k rukám knížat a stavů*“ a že zisk, který z něho plynul, bude dán k dispozici pro obranu země. Nový král potom jmenoval nové nejvyšší úředníky v zemi, nového zemského hejtmana Jana Bruntálského z Vrbna, komorníka Jana Václava Sedlnického, sudího Jana Jindřicha Donáta a nejvyššího písaře Jana Jiřího Kotulínského z Kotulína.³⁶⁸

Ačkoliv opavští stavové nevystupovali tak radikálně jako jejich čeští partneři a v prvních letech se otevřeně nepodíleli na vedení bojů, přece jen činili některé kroky, jež mohly být interpretovány jako vystoupení proti císaři. Patřilo mezi ně stejně tak obsazení chrámu Panny Marie v Opavě a jeho předání evangelické obci, jako zmiňované přijetí konfederace s českými stavy roku 1619 či holdování králi Fridrichu Falckému v polovině února roku 1620. Ze strany Habsburků bylo na uvedené kroky opavských stavů pohlíženo se vsí vážností.³⁶⁹

Krátce po holdování Fridrichu Falckému došlo k bitvě na Bílé hoře, která předznamenala také potrestání slezských povstalců. Zvláště, když se „zimní král“ po porážce od císařského vojska rozhodl opustit Prahu a načas se uchýlil právě do Slezska.³⁷⁰ V první fázi ovšem došlo vzhle-

(368) Opavští stavové se ke konfederaci připojili na sněmu v Opavě ve dnech 20.–23. ledna 1620, kde k ní zároveň byla složena přísaha a „po způsobu moravským“ byla jmenována rada defensorů. Místo liechtensteinského nejvyššího hejtmana Pavla Tvorkovského se prozatímním hejtmánem stal rytíř Šalamoun Moš z Bittendorfu. Zároveň opavští stavové vyslali poselstvo na Moravu, aby uvítalo Fridricha Falckého a pozvalo ho na Opavsko. Holdování Fridrichovi v Bruntále se potom konalo 17. února 1620. Opavští měšťané se ovšem k přísaze ke konfederaci ani k holdování Fridrichovi Falckému podle Zukala oficiálně nepřipojili. Opět se nicméně projevila nejednotnost mezi postojem opavské šlechty a měšťanstva. ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 34–36.

(369) TAMTÉŽ, s. 30–35; DLUGOBORSKI, W. – GIEROWSKI, J. – MALECYŃSKI, K.: *Dzieje miasta Wrocławia*, s. 340.

(370) Již dne 17. listopadu 1620 se Fridrich Falcký dostavil do Vratislavi, kde se pokoušel zorganizovat další odpor proti vojsku císaře Ferdinanda II. Za tímto účelem do Vratislavi také na 2. prosince 1620 svolal knížecí sněm. Když se však dozvěděl o rezignaci Moravanů, vzdal se tohoto plánu a odešel dále do Braniborska. ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 37; TIEFTRUNK, K. (ED.): *Pavel Škála ze Zboře, Historie česká*, s. 172–180.

dem ke geografické poloze Slezska i momentální vojenské situaci, dané vojenskými aktivitami Jana Jiřího Krnovského, k určitému kompromisu, který zprostředkoval opět saský kurfiřt. Ferdinand II. se za své uznání zeměpánem spokojil se zaplacením pokuty, slezským stavům nicméně přislíbil zachování náboženských svobod a privilegií.³⁷¹ Opavští stavové, kteří marně žádali o přímluvu kardinála Dietrichsteina, se museli vzdát svých dosavadních politických cílů a museli se připojit ke Slezsku. Katolíci, vedení Jindřichem z Vrbna, byli díky Dietrichsteinovi a ukončení dosavadního spolenectví s evangelickými stavy pardonováni automaticky, pokud se ke konfederaci připojili v první fázi a v odboji proti Ferdinandovi II. nepostupovali příliš aktivně. Kromě toho se opavští stavové museli smířit s návratem Karla z Liechtensteina.³⁷² Císař Ferdinand II. však přesto již v tomto okamžiku věděl, že se vypořádá se svými zdejšími protivníky podobným způsobem, jako to zároveň činil v Rakousích a v Čechách. V jednom z pozdějších dokumentů hovoří císař také v souvislosti se slezskými událostmi o „*notorio crimine rebellionis et perduellionis*“. Z toho důvodu měly majetky největších rebelů propadnout císařskému ačtu.³⁷³ Tomu ovšem muselo alespoň zčásti předcházet vojenské obsazení země.³⁷⁴

První vlna slezských a opavských konfiskací

Po porážce slezských protestantských stavů se faktickým zástupcem císaře v zemi stal několikrát zmiňovaný zastávce centralizace a rekatolizace ve Slezsku Karel Hanibal purkrabí z Donína.³⁷⁵ Jestliže bylo konstatováno, že se stavovského povstání zúčastnila především ta část slezské šlechty, která držela statky také v Čechách nebo na Moravě nebo zde alespoň měla

(371) BAHLCCKE, J.: *Schlesien und die Schlesier*, s. 57; ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 38.

(372) Obnovený lenní list pro knížete Karla z Liechtensteina na Opavsko a druhý na Krnovsko je datován v Praze 13. května 1623, byl tedy vyhotoven v době pobytu císaře v hlavním městě Českého království, kdy již Liechtenstein pro císaře vykonal mnoho práce ve funkci českého místodržícího. ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 43.

(373) „Befehl an Schlesische Kammer de dato 18ten Junii 1622, dem Albrechten von Waldstain das Rebellen-Gut Obersdorf samt allen Mobilien zu aprehendiren: [...] und also in notorio crimine rebellionis, et perduellionis befunden worden, auch schon nach geschlossenem accordo sich von dem Markgrafen Achter brauchen lassen ...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 333, f. 6. 1622, fol. 67.

(374) HARASIMOWICZ, J.: „*Was kann nun besser seyn*“, s. 299.

(375) Výměna problematičtějších osob z řad slezských knížat i stavů za osoby věrné císaři pak pokračovala po celá dvacátá léta. Roku 1628 se vzdal své tradiční funkce hlavy slezských knížat Jiří Rudolf Lehnický a na jeho místo byl císařem jmenován Jindřich Václav Minsterbersko-Olešnický. WAŞ, G.: *Držije Śląska*, s. 168–169.

rodinné vazby, týkalo se právě této složky slezské šlechtické společnosti také potrestání konfiskacemi jejích statků. Zabavené slezské majetky byly mnohdy předávány vratislavskému biskupství, které mělo být nadále pod kontrolou habsburské dynastie. Vratislavské knížectví, panství Bruntál a některá další slezská místa měla připadnout vratislavskému biskupovi Karlu Rakouskému.³⁷⁶ Dne 11. června 1621 složili slezští stavové hold císaři Ferdinandovi II.³⁷⁷ Následovala poměrně složitá jednání o dalším osudu slezských stavů, chráněných proti přísnému potrestání zmiňovaným slezským akordem, který slezským rebelům nakonec zajistil alespoň omezenou náboženskou svobodu. Výsledkem bylo mimo jiné výrazné omezení podílu slezské šlechty na moci. Stavové měli na sněmech v budoucnu rokovat především o schvalování daní.³⁷⁸

S podstatně větší přísností rozhodl Ferdinand II. o konfiskacích slezských dominií přívrženců Fridricha Falckého na Opavsku. Ty ovšem mohly být uvedeny do praxe až po dvou letech po bitvě na Bílé hoře. Jako důvod tohoto zpoždění uvádí Josef Zukal odpor Jana Jiřího Krnovského, jenž se nemínil vzdát svých pozic, a vojenskou situaci v zemi, která práci císařských komisí nebyla příznivá.³⁷⁹ Podobně jako na Moravě byly také na Opavsku nejprve provedeny restituce. Faktické držby Opavského knížectví se mohl znovu ujmout kníže Karel z Liechtensteinu. K němu císař dekretem z 15. března 1621 Liechtensteinovi přidal také Krnovské knížectví. Jan Jiří Krnovský byl totiž mezitím spolu s Fridrichem Falckým potrestán císařským achtem, jehož součástí byla také konfiskace jeho držav. Jejich přidělení Liechtensteinovi bylo naopak zdůvodněno škodami, které utrpěl pro svou věrnost císaři. Nic nepomohly ani ostré protesty německých hohenzollernských knížat, jež měly za cíl dosíci mírnějšího postupu císaře proti jejich slezskému příbuznému. Zároveň byla postižena také autorita dalších slezských knížat, především

(376) BAHLMCKE, J.: *Schlesien und die Schlesier*. München 1996, s. 57. Karel Rakouský po určité době spravoval i Opolské a Ratibořské knížectví, což byla císařská dědičná knížectví, a konec konců i Kladské hrabství.

(377) ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 43–45.

(378) WAŚ, G.: *Dzjeje Śląska*, s. 169.

(379) Podle některých záznamů v pamětních knihách císařské dvorské komory trvalo více jak čtyři roky, než se podařilo sankce uvedené v rozsudku za „kriminální činy“ Jana Jiřího Krnovského aplikovat také faktickým provedením konfiskací jeho majetku. V tomto konkrétním případě šlo o konfiskaci panství Bohumín (Oderberg) v Ratibořsku a Bytom (Beuthen) v Opolsku, jenž byl svobodným stavovským panstvím, a jejich předání Lazarovi Hencelovi z Donnersmarcku. HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 333, 9. 7. 1622, fol. 69. Srov. SCHULZE, H.: *Markgraf Johann Georg von Brandenburg und der Streit um Jägerndorf, Beuthen und Oderberg in den Jahren 1611–1624*. Zeitschrift für Geschichte und Alterthum Schlesiens 33, 1895, s. 177–214.

z dynastií Piastovců a Poděbradovců. Váha stále více spočívala na těch z knížat, která reprezentovala katolickou konfesi a procísařskou politickou orientaci. Knižecí autonomie byla navíc omezována představiteli tradičních i nově zakládaných císařských úřadů, což v praxi znamenalo omezení nezávislosti slezských knížectví a postupné prosazování byrokratické centrální správy.

Ani konfiskační proces na Opavsku ovšem neprobíhal zcela bez komplikací. Zvláštností Opavska totiž mimo jiné bylo, že si zde vedle císaře činili nárok na vyhlášení konfiskací také Karel z Liechtensteina a František z Dietrichsteina. První z nich jako kníže opavský, druhý jako biskup olomoucký. Zdůvodňovali to především různými lenními právy. Císařské orgány ovšem postupně tento právní nárok zpochybnily. Liechtensteinovi nebylo právo rozhodovat v Opavském knížectví nikdy přiznáno, ponechal si je panovník. Statky, které jako konfiskáty zabral, musel odevzdat fisku. Naproti tomu kardinál Dietrichstein jako lenní pán nad manskými statky olomouckého biskupství některé konfiskáty na Opavsku alespoň po dobu svého života udržel.³⁸⁰

První kolo konfiskací probíhajících na Opavsku a na sousedním Krnovsku nakonec postihlo pouze relativně omezenou skupinu přibližně šestnácti osob. Zpravidla těch, které se v odboji proti Ferdinandovi II. angažovaly neaktivněji a v době vlády Fridricha Falckého držely v zemi významné úřady.³⁸¹ Evangeličtí stavové se nechtěli sice smířit s tím, že se

(380) ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 45–46.

(381) Patřili mezi ně kníže Jan Jiří Krnovský (Knižectví krnovské konfiskováno a předáno Karlovi z Liechtensteina), Jan Bruntálský z Vrbna (za povstání hejtmanem Opavského knížectví, zároveň náležel k moravským stavům, statky i na Moravě, odešel do emigrace, konfiskované statky Štěplovec, Moravice, Bruntál dán arcivévodovi Karlovi), Jan Odkolek z Újezdce (přední účastník povstání, některé statky měl na Moravě, na Opavsku Moravice, Lublice pro knížecí komoru, pak prodány knížecímu kancléři Šalamounovi Královi z Dobré Vody), Beněš Pražma z Bílkova (původce rebelie, statky též na Moravě, statky Kyjovice, Těškovice, konfiskován statek Slatina, prodán Janu Lasotovi ze Steblova), Mikuláš Rohr z Kamene (vůdcem jedné kompanie slezských rejtářů, statek Bravantice u Bílovce i přes těžké provinění nekonfiskován, udělen mu pardon Liechtensteinem), Fridrich z Rossu (rytmistr Rohra, pardon, dvůr Sadek nekonfiskován), Jan Kryštof z Valdštejna (spojenec Jana Jiřího Krnovského, konfiskován statek Albrechtice, předán arcivévodovi Karlovi, slib konverze, zapojil se ale znovu do povstání v době Mansfeldova vpádu), Jiří Rottenberg z Kette (radou Fridricha Falckého, manství, finančně pokutován), Kašpar Rejbic z Petrovic (stavovský komisař, finanční pokuta), David Sebastian Mošovský z Moravičan (katolík, podepsal konfederaci), Melichar Gašínský z Gašína (katolík, manství Kettř, doložil, že se ke konfederaci nepřidal a byl pronásledován od stavů), Karel Kryštof Sedlnický z Choltic (moravským direktorem, vyšetřovatel Jana Sarkandera, měl též statky na Moravě, statek Dívčí hrad, léno Fulštejn, Dívčí hrad připadl Mikuláši Karlovi Gašínskému a později komendě v Kladsku, Fulštejn konfiskoval kardinál Dietrichstein a dal ho v léno Pavlu Michnovi z Vacínova), Jiří a Fridrich Sedlničtí z Choltic (manství Horní a Dolní Povelice a Hrozová, prodány Dietrich-

trest za odpor proti Ferdinandovi v praxi vztahoval především na ně, zatímco katoličtí vzbouřenci byli (mj. díky zmiňované intervenci kardinála Dietrichsteina) poněkud ponecháni stranou. Hanibal purkrabí z Donína, který byl v této době pověřen prováděním císařských nařízení, však jejich žádostem nemínil vyjít vstříc.³⁸²

Z přehledu postižených je patrné, že mezi konfiskovanými byly na Opavsku většinou osoby, které držely statky zároveň také na Moravě a angažovaly se v povstáních v obou zemích, např. Jan Bruntálský z Vrbna, Jan starší Odkolek z Újezdce nebo Petr mladší Sedlnický z Choltic. Kromě toho se na seznamu objevily také osoby, které seděly na biskupských lénech. V případě, že konfiskováni byli katolíky, nebo když našli přímluvu, byl jim udělen pardon a císař se pak většinou spokojil s finančním postihem. V nejzávažnějších případech jim však byly statky odňaty a císař podobně jako v jiných zemích hledal co nejrychleji nové držitele z řad svých podporovatelů. V této fázi stavovského povstání ještě nešlo o příliš velkou sociální proměnu. Za závažnější změnu majetkové držby však lze považovat proniknutí arcivévodů Karla a jeho prostřednictvím řádu německých rytířů do oblasti Bruntálska, popř. proniknutí kladské komendy na Dívčí hrad.³⁸³

Přidělování slezských konfiskátů

I přes omezený rozsah zdejších konfiskací se také materiály z oblasti Horního a Dolního Slezska objevovaly v agendě císařské dvorské komory velmi často. První dokument, který zde lze nalézt, byl sepsán ve Vídni 4. září 1621, poslední 27. listopadu 1622.³⁸⁴ Úředníci císařské dvorské komory se nejdříve zabývali těmi slezskými statky, které před povstáním náležely neaktivnějším rebelům nebo kterými měli být naopak obdarováni císařovi věrní. Nejprve proto musela být stanovena cena Zaháně, kterou císař Ferdinand II. mínil přidělit Albrechtovi z Valdštejna za jeho postoj během povstání. Bylo tomu prakticky zároveň s přiznáním Jičina, takže se

steinem Ludvíku Taroulovi). Petr ml. Sedlnický z Choltic (byl zemským sudím, zúčastnil se ještě povstání za Mansfelda), Jan Kotulínský z Frydbergu (léna Německé Pavlovice a Matějovice, zaplatil pokutu), komorní město Osoblaha (konfiskováno manství Štundorf). ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 45–59.

(382) TAMTÉŽ, s. 40–45.

(383) TAMTÉŽ, s. 46–49.

(384) Dne 4. září 1621 byl císařskou dvorskou komorou zaslán list slezským komorním radům ve věci panství Naumburg, Zahán a Pribus. V zápise ze dne 27. 10. 1622 šlo o transformaci lenního statku Haselbach na dědičný, a to na žádost Davida Wachsmanna. HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 333, 4. 9. 1621, fol. 25–26v, 27. 10. 1622, fol. 88v.

Valdštejn během velmi krátké doby stal držitelem statků ve všech zemích české koruny.³⁸⁵ Navíc nešlo o obyčejná dominia, nýbrž o statky, k nimž kromě pozemkového majetku náležely také obzvláště významné hodnoty a práva. Ve stejném období císař Ferdinand II. ve Slezsku přiděloval lenní i deskové statky. Císař měl pocit, že jsou dominia ve špatném stavu a že je proto výhodnější, aby je rychle věnoval nebo prodal vhodným osobám, na které by tímto způsobem přenesl starost o uvedené statky. Bylo to obecné pravidlo, které panovník aplikoval i ve Slezsku. Jedním z prvních prodejů tohoto typu bylo připsání lenního statku Jelenín Grabovi z Nechern, datované 18. prosince 1621. Mělo být uskutečněno za 16 000 tolarů, nicméně císař ve svém přípisu uvedl, že by se slezská komora v tomto ani v jiných podobných případech neměla ihned spokojit s taxovanou částkou, nýbrž že by měla vyčerpat veškeré možnosti k jejímu navýšení.³⁸⁶ Je patrné, že se Ferdinand II. snažil i ve Slezsku již v tomto raném období pobělohorských konfiskací přidělováním laciných konfiskátů odměňovat především své věrné a loajální úředníky, jak o tom podává doklad přidělení konfiskátu komornímu fiskalovi v Hlohovsku a Zaháňsku Davidu Wachsmannovi z Treppeln, který ještě později získal dům uprchlého rebela Baltazara Vildpredta v Hlohově, nebo analogické zvýhodnění komorního rady Zikmunda z Böthu, jenž hájil zájmy císaře v obchodu se solí ve Slezsku a v Lužici vůči kurfiřtu Jiřímu Vilémovi Braniborskému.³⁸⁷

Agenda císařské dvorské komory se vydatně zabývala Slezskem i v následujícím roce 1622. Lze dokonce říci, že v tomto období tvořila vysoké procento konfiskačních kauz, které prošly českou expedicí tohoto úřadu. Hned na počátku roku bylo řešeno několik velkých případů. V Opolsku

(385) Spolu se Zahání byly Valdštejnovi přiznány také statky Naumburg a Pribus. TAMTĚŽ, kn. 333, 4. 9. 1621, fol. 25–26v. O ziscích Albrechta z Valdštejna z období po Bílé hoře srov. též JANÁČEK, J.: *Valdštejn a jeho doba*. Praha 1978, především kap. Velký vzestup a Na vrcholu slávy a moci, s. 195–374 a BÍLEK, T. V.: *Dějiny konfiskací v Čechách*, kde jsou valdštejnské zisky uváděny průběžně podle jmen konfiskovaných. Dále o strategii nákupů konfiskátů v letech 1622 a 1623 GINDELY, A.: *Waldstein während seines ersten Generalats*. Bd. I. Prag 1886, s. 34–37. Stručně shrnutí valdštejnských zisků v pobělohorské době KNOZ, T.: *Državy Karla staršího ze Žerotína*, s. 138–144.

(386) Pro Nechera byla císařskou dvorskou komorou ve Vídni vydán list z 18. 12. 1621 a vzápětí Erinnerung z 29. 12. 1621. HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 333, fol. 37. 46–47.

(387) Ohledně Davida Wachsmanna císařská instrukce z 24. 12. 1621: „...Gestaltung für Nieder Schlesische Kammer Fiscaln, de dato 24. 12. 1621.“ TAMTĚŽ, kn. 333, 24. 12. 1621, fol. 44. 4. I. 1622, fol. 45. Baltazar Vildpredt utekl do Brandenburgu a Frankfurtu nad Odrou. O Vildpretově případu: „An die Schlesische Kammer, de dato 30ten Februarii Anno 1622, welchermassen dem Nieder-Schlesischen Fiscaln Davidem Wachsmann des Flüchtigen Rebellen Baltasarn Vildpredts z Glogau hinterlassene Haus, erblich einzuraumen verwilliget worden.“ TAMTĚŽ, 30. 4. 1622, fol. 61–61v.

a Ratibořsku bylo přidělováno významné panství Rybník, které propadlo císařské komoře v rámci mírových jednání s Gabrielem Bethlenem.³⁸⁸ Podobně tomu bylo se statky Bohumín a Bytom. Ty v daném okamžiku fakticky držel krnovský kníže Jan Jiří, byť v případě Bytomi šlo o svobodný statek slezských stavů.³⁸⁹ Ferdinand II. je konfiskoval a oficiálně je jako velmi poničené ponechal „zu unseren Handen“. V březnu 1622 byly císařem přiznány jako zástava dvornímu kupci Lazaru Henckelovi z Donnersmarcku, jenž měl v zástavě bohumínské a bytomské panství již na počátku 17. století a pokoušel se zde prostřednictvím svého syna Lazara mladšího založit rodovou držbu.³⁹⁰ Mezi agendou císařské dvorské komory pro Slezsko se v této době objevily i případy velkých „konfiskačních magnátů“, kteří byli zmiňováni výše a kteří se většinou výrazně angažovali také v ostatních částech monarchie. V první řadě se to týkalo Albrechta z Valdštejna, který velmi výhodně získal statek Oberdorf (dnes Božejów) „samt

(388) „...so bey nächster hungarischen Friedens-Tractation dem Bethlen Gabor verwiligt worden, gelegen ist, von ihme zu Unsern Handen, und Gebrauch übernehem...“ TAMTĚŽ, kn. 333, únor 1622, fol. 56. Srov. LESZCZYŃSKI, J.: *Rzeczy Bethlena Gáborra na Górnyym Śląsku*, s. 307–351; TYŽ: *Zabiegi i przetargi wokół Śląska w czasie wojny trzydziestoletniej*, s. 324–325.

(389) O potrestání a konci života Jana Jiřího Krnovského v Levoči roku 1624 FUKALA, R.: *Role Jana Jiřího Krnovského ve stavovských bnutích*, s. 125–139.

(390) „Befehl an die Schlesische Kammer de dato 9ten Julii Anno 1622, daß Sie bei dem Ober-Amt die Apprehension der Güter Oderburg und Beuten urgiren, und nochmals dem Henckel, oder den er sein Recht daran cedirt, übergeben solle.“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 333, 18. 3. 1622, fol. 59–59v; kn. 333, 9. 7. 1622, fol. 69; kn. 334, fol. 31. Statky Bohumín a Bytom podle zápisu v pamětních knihách císařské dvorské komory patřily již císaři Rudolfovi II. Do různých zástav je dával již Matyáš Habsburský. Ihned na počátku konfiskačního procesu ve Slezsku byly statky Bohumín a Bytom konfiskovány Janu Jiřímu Krnovskému, případ se nicméně dosti táhl, a to nejen vzhledem k dočasným vojenským úspěchům Jana Jiřího, ale také k nárokům, které si činil Albrecht z Valdštejna. Během prvních let třicetileté války na nich navíc vznikla velká škoda, a proto byly dány do zástavy Lazaru Henckelovi z Donnersmarcku. Ten náležel do obchodnické rodiny, jež působila ve službách habsburských císařů již po několik generací. Lazar Henckel (starší) prokázal podle vyjádření komorních dokumentů Rudolfovi II. velké služby ve válkách s Turky. Byl sice evangelíkem, vždy byl ale věrný habsburským císařům. Navíc byl v kontaktu s mnoha dvořany císařů Rudolfa II., Matyáše Habsburského i Ferdinanda II. V inkriminované době měl také úzké kontakty s opavským knížetem Karlem z Liechtensteina. I v době zástavy ve dvacátých letech 17. století si císař Ferdinand II., snad vzhledem k evangelické konfesi Lazara Henckela staršího, zchoval „ius patronatus“ a právo rozhodovat v náboženských věcech. Příklad nebyl dořešen ještě ani v červenci 1624, neboť Lazar Henckel mezitím zemřel a císař nechal oba statky znovu taxovat. TAMTĚŽ, kn. 333, 9. 7. 1622, fol. 69; kn. 333, 26. 7. 1625, fol. 320; kn. 334, 1629, fol. 224–228; Lazar Henckel z Donnersmarcku starší již měl v předběllohorském období po určité době panství Bytom a Bohumín v zástavní držbě. KALLBRUNNER, J.: *Lazarus Henckel von Donnersmarck*. Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte 24, 1931, s. 142–156. Podobně statek Jeleňov (Hirschfeldau) byl již na sklonku roku 1621 připsán Grabusenu von Nechem. HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 333, 3. 8. 1622, fol. 73.

allen mobilien und pertinentien“.³⁹¹ Jako významný zprostředkovatel se projevilo také Karel Rakouský, který císaři podával velmi cenné zprávy o stavu dořešení jednotlivých konfiskačních kauz. Po polovině roku 1622 se již slezská agenda začínala z císařských dokumentů vytrácet.³⁹² První vlna konfiskací pomalu doznívala roku 1623. Například tím způsobem, že byly jako odměna za dosavadní věrné služby některé statky nejen předávány novým držitelům, ale zároveň také převáděny z lenní držby na držbu svobodnou.³⁹³

K majetkoprávním změnám ve Slezsku potom začalo znovu docházet až v průběhu roku 1625. V této souvislosti lze hovořit o krátkém intermezzu mezi dvěma hlavními vlnami slezských konfiskací. Pořád ovšem ještě šlo o potrestání první fáze stavovského povstání a dořešení konfiskací, k nimž došlo bezprostředně po ní. Na straně zprostředkovatelů i nabyvatelů konfiskátů se objevila nová jména. Po smrti vratislavského biskupa, arcivévody Karla Rakouského, jej v roli zprostředkovatele konfiskací a hlavního císařova informátora o situaci ve Slezsku vystřídal arcivévoda Ferdinand Arnošt. Ten byl císařským dekretem z 25. ledna 1625 jmenován knížetem opolským a ratibořským a zároveň hrabětem kladským, a to se všemi právy přínaležejícími k těmto titulům.³⁹⁴ Spolu s opolsko-ratibořským hejmanem Fridrichem z Oppersdorfu začal připravovat zemský sněm, jenž měl normalizovat situaci v celém Slezsku.³⁹⁵ Kromě toho

(391) HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 333, 18. 6. 1622, fol. 67.

(392) V říjnu tohoto roku byl na žádost fiskála Wachsmanna transformován lenní statek Haselbach na statek dědičný. V tomto případě ovšem není přímá souvislost s procesem konfiskací zřejmá a navíc je to poslední zmínka o Slezsku v této fázi konfiskací. TAMTÉŽ, kn. 333, 27. 10. 1622, fol. 88v.

(393) Tak tomu bylo třeba v případě Jakuba van der Heyd a lenního statku Roggendorf. TAMTÉŽ, kn. 333, 30. 10. 1623, fol. 235v.

(394) „Erinnerung an Ihro Fürst. Durchleucht. Herrn Ferdinand Ernst Erzherzogen zu Oesterreich de dato in Wien den 25ten Januarii Anno 1625, daß IKM die Ihre nach Ableiben Ihres Hochfürst. Durchleucht. Erzherzogen Karl zu Oesterreich wiederum anheimgefallenen Fürstenthum Oppeln, und Ratibor, sowie die Grafschaft Glaz mit allen Pertinentiis derselben aus vaterlichen Lieb, und Affection zu Erb und Eigenthum gnädigst geschenkt, und hingelassen haben.“ TAMTÉŽ, kn. 333, 25. 1. 1625, fol. 400v.

(395) Subdelegovaným komisařem na sněm byl jmenován Jan Kryštof I. Pruskovský z Pruskova. Mezi dietrichsteinskou korespondencí se nachází korespondence s hejmanem Fridrichem z Oppersdorfu ve věci svolání sněmu, přednesení sněmovní propozice a přípravy sněšení, dále o vojenských a daňových záležitostech. Sněm se sešel roku 1626, tedy již v okamžiku ohrožení země Mansfeldovým vojskem. MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 652, kart. 204, fol. 62–87. Sám komisař Jan Kryštof I. Pruskovský, jenž měl se zprostředkováním mezi habsburskými císaři a slezskými stavy zkušenosti již z období Rudolfa II., měl také dostatek osobních důvodů vystupovat na tomto sněmu aktivně, neboť také jeho statky Pruskov, Chřelice a Belá byly během první vlny povstání poškozeny Thurnovým

do hry vstoupili nišší jezuité, kteří do Vídně zaslali supliku a posléze díky císařově přízni získali jako náhradu za utrpěné škody ve Vídni seminář s ročním platem 2 600 rýnských zlatých, které jim měly být vypláceny prostřednictvím slezského rentmistra Forna.³⁹⁶ Slezská komora řešila i některé parciální problémy, mj. uvolňování konfiskovaných statků nebo vyrovnávání nedoplatků, v nichž vystupovali například Karel Hanibal purkrabí z Donína, Fridrich Schaffgotsch nebo Fridrich Šlejnic ze Šlejnic.³⁹⁷

Mansfeldovo tažení do Slezska a druhá vlna slezských konfiskací

Druhá vlna slezských a opavsko-krmovských konfiskací byla spojena s podporou, které se ze strany slezské šlechty a měšťanské elity dostalo Petru Arnoštovi z Mansfeldu a dánskému vojsku krále Kristiána IV. při jeho vpádu v létě roku 1626.³⁹⁸ Petr Arnošt z Mansfeldu, jehož cílem bylo spojit se s oddíly Gabriela Bethlena, tehdy se svým vojskem protáhl celým Slezskem až na Opavsko. Charakteristickým rysem jeho tažení bylo, že se k jeho vojsku postupně přidávali slezští šlechtici, kteří protihabsburskou stranu podporovali již v době stavovského povstání. Kromě toho se ke generálu Mansfeldovi přidávali i četní emigranti z Čech a z Moravy, mimo jiné někdejší člen moravského direktoria Václav Bítovský z Bítova.³⁹⁹

vojskem. TAMTÉŽ, inv. č. 653–654, kart. 204, fol. 153–215. Podobně zkušeným úředníkem byl i Fridrich z Oppersdorfu, v jehož rodu se funkce slezského zemského hejtmána (Jan z Oppersdorfu) i opolsko-ratibožského hejtmána (Jiří z Oppersdorfu) vyskytla opakovaně. PÁPROCKÝ Z HLOHOL, B.: *Štambuch slezský*, kap. 1 a 2 (nepaginováno).

(396) „Befehl an Schlesische Kammer de dato 4ten Aprilis Anno 1625, denen Patribus Societatis Jesu zu Neiß die den Seminario alhie zu Wien in Abschlag ihres jährlichen Deputats d. 2 600 fl. r., für jährlichen 2 300 fl. aus selbigen Kammer-Gefällen bezahlet werden sollen.“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 333, 4. 4. 1625, fol. 414.

(397) „Kaiserliche Verschreibung de dato in Wien den 7. Aprilis 1625, für den Karl Hanibal Burgrafen zu Dohna pro m/400 fl. r. Gnad, wegen der – ihm verschriebener, und anjetzo IKM geliebten Sohn Erzhertzogen Ferdinand Ernesten Fürstenthum zu Oppeln, und Ratibor, daß er sich in Abschlag derselben m/100 fl. alsbald aus allen, und jeden Perdon – und Contributionis-Restanten auser d. jüngsthin Contibulionis der m/600 Th. Lehen- und Pön-Fällen bezahlt machen, die übrigen m/300 fl. aber, bis es sich deren aus besagten auch Contraband-Fälligkeiten zahlhaft gemacht, jährlich von dato an mit 15 000 fl. aus den Zoll- und Salz-Gefällen von dem neuen Salz verpiset, auch seine posterii dabey geschätzt sollen...“; „Kaiserliche Resolution an Schlesische Kammer de dato in Wien den 5ten Decembris Anno 1625, daß IKM dem Friederich Schaffgotsch den Serner Wald solchergestalt einzuraumen allergnädigst verwilliget...“ TAMTÉŽ, kn. 333, 28. 4. 1625, fol. 414v, 416; 5. 12. 1625, fol. 448.

(398) FUKALA, R.: *Dánský vpád a rozklad opavské stavovské společnosti*. Mocensko-konfesijní zápasy z krmovská hohenzollernská knížata v zrcadle slezského dějepiscetví. Slezský sborník 99, 2001, s. 264–279.

(399) Václav Bítovský se roku 1622 ocitl na seznamu moravských direktorů a přívrženců

Mnohým z nich ve spojení s Mansfeldem nezabránila ani skutečnost, že již jednou na vlastní kůži poznali císařův hněv v podobě majetkové konfiskace.⁴⁰⁰ Tažení Petra Arnošta z Masfeldu bylo zároveň svázáno i s obecným strategickým a vojenským významem Slezska během prvního období třicetileté války.⁴⁰¹ Mansfeldovo vojsko bylo po bojích, při nichž se opětně proslavil především Albrecht z Valdštejna, v létě 1627 vystřídáno armádou císařskou. Na řádění vojsk a dragonády ve Slezsku si ostatně účastníci konfiskačního procesu stěžovali i během třicátých let.⁴⁰² Četné statky byly ruinovány.⁴⁰³ Úředníci slezské komory opakovaně podávali zprávy do

povstání, který posloužil habsburské straně jako podklad pro jejich potrestání. HRUBÝ, F. (ED.): *Moravské korespondence a akta*. I. Brno 1934, s. 184. O postavě Václava Bítovského a jeho působení před Bílou horou i po ní pojednal podrobněji JANÁČEK, J.: *Valdštejnova pomsta*, kap. Lesk a sláva rytíře Václava Bítovského z Bítova, s. 115–132; FIALOVÁ, V.: *Václav Bítovský a Bobunka z Víckova*. Naše Valašsko 4, 1936, s. 165–179; HOSÁK, L.: *Dějiny Bystřice pod Hostýnem v období 1368–1848*. Bystřice pod Hostýnem 1968. O konfiskaci panství Václava Bítovského na Moravě KNOZ, T.: „*Hostýn je bora a les*.“ K průběhu pobělohorských konfiskací na panstvích Dřevohostice a Bystřice pod Hostýnem. ČMM 118, 1999, s. 149–169.

(400) Celou řadu materiálů ke slezskému tažení Petra Arnošta z Mansfeldu uvádějí autoři edice Documenta bohemia. TOEGEL, M. (ED.): *Documenta bohemia bellum tricenale illustrantia*. Tomus IV. Der Dänisch-Niederländische Krieg und der Aufstieg Wallensteins. Quellen zur Geschichte der Kriegereignisse der Jahre 1625–1630. Praha 1974. Mimo jiné je zde uvedeno i Valdštejnovo varování císaři Ferdinandovi II. před tažením Petra Arnošta z Mansfeldu do Slezska z 26. února 1626. Z císařových odpovědí je patrné, že Valdštejnovo varování nebral na lehkou váhu a že obranu Slezska chápal jako obranu celého soustátí (s. 97–98, 107). Kromě organizování obrany Slezska, jež byla například předmětem korespondence s knížetem Jiřím Rudolfem Lehnickým (s. 108–133), císař vedl jednání se samotným králem Kristiánem IV. (s. 127–128). O najímání nového vojenského lidu Mansfeldem na území Slezska s. 323. Dne 1. srpna 1627 již píše Valdštejn markýzu Spinolovi: „EL tuen wir freundlich berichten, dass wir es mit den Feind in Schlesien durch Gottes Hülff zum Ende gebracht...“ a v září téhož roku již panovníkovi posílá zajaté nepřátelské důstojníky, včetně Václava Bítovského. TAMTÉŽ, s. 205, 214. ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 64–77. Příkladem osoby, která se připojila během prvního slezského povstání k Janu Jiřímu Krnovskému a během druhého slezského povstání k Mansfeldovi, byl Jan Kryštof z Valdštejna (příslušník větve Valdštejnů, která sídlila na Hostinném). V obou případech byl zajat a jeho majetky byly konfiskovány. Po prvním povstání byl zřejmě na přímlovu Albrechta z Valdštejna propuštěn a po slibu konverze ke katolictví nějakou dobu sloužil v císařském vojsku. Po Mansfeldově zajetí byl Albrechtem z Valdštejna opět zajat a po nějakou dobu vězněn na Hrubé Skále. O tom JANÁČEK, J.: *Valdštejn a jeho doba*, s. 554, pozn. 60.

(401) ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 63–80; LESZCZYŃSKI, J.: *Zabiegi i przetargi wokół Śląska w czasie wojny trzydziestoletniej*, s. 531–533; MARON, J.: *Militarne aspekty wojny trzydziestoletniej na Śląsku*. Wrocław 2000, s. 8–10; HARASIMOWICZ, J.: „*Was kann nun besser seyn*“, s. 299.

(402) „Durch die Stette Einquartierungen der Soldatesca, erlittenen völligen Ruin...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 335, fol. 171–176; HARASIMOWICZ, J.: „*Was kann nun besser seyn*“, s. 299.

(403) Např. statek Tadelwitz: „An die Schlesische Kammer de dato in Wien den 31ten Augusti Anno 1632, um Bericht und Gutachten, über Joachim von Niemitz gebettene Frey-

Vidně, že počínání proticísařských aktivistů i neustálý pohyb vojsk poškozuje panovníkovy majetky v této zemi a navrhovali přistoupit k rozhodnému řešení. Z východních částí Slezska se tak represe ze strany císařských orgánů velmi rychle začaly přesunovat také do západních částí země, do Zaháňska, Hlohovska, Svidnicka-Javorska a Minsterberku. Konfiskace, spojené s řádním vojska a náboženským tlakem, opět vyvolaly vlnu útěků do Polska.⁴⁰⁴

Konfiskační agenda se v souvislosti s touto vlnou konfiskací začala v materiálech císařské dvorské komory objevovat roku 1627, po porážce Mansfeldova vojska. Císařští úředníci potom velmi intenzivně řešili slezskou problematiku až do roku 1636. V české expedici císařské dvorské komory kolem poloviny třicátých let tvořila spolu s valdštejnskými a trčkovskými konfiskacemi dokonce naprostou většinu agendy. Do značné míry byly oba tyto procesy provázány, a to mimo jiné díky geografické blízkosti valdštejnských a trčkovských držav ke slezským i kladským hranicím. Patrné je to například v případě někdejšího valdštejnského panství Jelení Hora, které bylo předáno generalissimovu vrahovi plukovníku Walteru Butlerovi ve stejné době, jako ostatní protivaldštejnští důstojníci získávali statky po Valdštejnovi a Trčkovi na české straně zemské hranice.⁴⁰⁵ Dále tuto souvislost dokládají i spory, ke kterým docházelo v průběhu konfiskačního procesu ve třicátých letech mezi Kladským hrabstvím a trčkovskými konfiskáty ve východních Čechách.⁴⁰⁶ K tomu se přidala také skutečnost, že slezská knížata Jan Kristián Břežský, Jiří Rudolf Lehnický a Karel Fridrich Minsterbersko-Olešnický společně s městem Vratislaví podepsala 9. srpna 1633 spojenectví se Švédskem, Saskem a Braniborskem, jež v důsledku vedla i ke známému tajnému jednání mezi Švédy a Albrechtem z Valdštejna.⁴⁰⁷ Dalším, byť sekundárním důvodem této vl-

machung, und erbeienthümliche Einraumung des Gutlein Tadelwitz ...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reihe, kn. 334, 31. 8. 1632, fol. 441.

(404) HARASIMOWICZ, J.: „*Was kann nun besser seyn*“, s. 299.

(405) „Intimations-Decret de dato in Wien den 14ten Octobris Anno 1634 für den Obrist Buttler, wegen confiscierten Friedländischen Herrschaft Hirschberg samt Zugehör...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reihe, kn. 334, 14. 10. 1634, fol. 71.

(406) Šlo o trčkovské statky Nové Město a Opočno: „Kaiserlicher Befehl an die Böhmische Kammer, sich wegen der zwischen der Grabschaft Glaz und etlichen Trzkischen Herrschaften als Neustädt, und Opotschna verhaltenden schriftlichen Strittigkeiten, und Differenzen, in denen daselbst verhandelnden schriftlichen Notdurften zuersehen, und bis anhero zu der Herrschaft Opotschna appropriert gewesten, und von der Herrschaft Glaz angesprochenen Bezürks in allen ausgetragen, ihr rätliches Gutbedanken zu eröffnen...“ TAMTĚŽ, kn. 335, 3. 8. 1635, fol. 252.

(407) HARASIMOWICZ, J.: „*Was kann nun besser seyn*“, s. 299. Problematice Valdštejnových jednání se Švédy a jeho údajné zradě se v poslední době věnoval KOLLMANN, J.: *Vald-*

ny konfiskací byla nejspíše potřeba odměnit důstojníky, kteří porazili švédské vojsko v bitvě u Stínavy II. října 1633, především Jana Oldřicha Schaffgotsche, který tehdy ještě stál na straně císaře. Jedním z důsledků tohoto vývoje bylo po bitvě u Nördlingenu navíc vyřazení Slezska z působnosti drážďanského akordu, což nepochybně opětně posílilo možnost kriminalizace bouřících se slezských knížat i stavů a uplatnění protireformačních kroků, včetně dalších konfiskací.⁴⁰⁸ Úředníci císařské dvorské komory také v tomto období zasílali své listy slezské komoře, jejímž prezidentem byl počátkem třicátých let Kryštof ze Schellendorfu a která pracovala analogickým způsobem jako v první polovině dvacátých let.⁴⁰⁹ Ihned po Mansfeldově odchodu vznikla vyšetřovací konfiskační komise s působností v Horním Slezsku, především Opolsku a Těšínsku.⁴¹⁰

Druhá vlna opavských konfiskací

Pomansfeldské konfiskace bezprostředně ovlivnily také Opavsko a Krnovsko. Podobně jako předtím na Moravě nebo v Kladsku byly zřízeny zvláštní konfiskační komise – „*Troppauische Confiscations-Commission*“ a „*Jägerndorfische Confiscations-Commission*“, které měly za úkol řešit konfiskace probíhající v Opavském a Krnovském knížectví a navázat tak na práci komise vyšetřovací.⁴¹¹ K aktualizaci zdejší problematiky nepochybně přispělo nejen dánské tažení z roku 1627, ale také současná smrt dosavadního

šternův konec. Historie 2. generalátu 1631–1634. Praha 2001, kap. Navázání kontaktů se Švédskem a Francií, s. 140–142, a kap. Vyšetřování a proces proti účastníkům údajného spiknutí, event. Ohlas v soudobé publicistice, s. 195–212. Zde uvedena také starší literatura k problému.

(408) V bitvě u Stínavy byl Jan Oldřich Schaffgotsch ještě generálmajorem císařského vojska a byl přímým podřízeným Albrechta z Valdštejna. Jeho zásluha spočívala především v tom, že se mu podařilo nepozorovaně přebročit řeku Odru a zadržet nepřátelské vojsko na tak dlouho, dokud nedorazila hlavní část císařské armády vedená osobně Valdštejnem. H. RASIMOWICZ, J.: „*Was kann nun besser seyn*“, s. 299–300; WEDGWOOD, C. V.: *Der Dreißigjährige Krieg*, s. 309; KOLLMANN, J.: *Valdštejnův konec*, s. 76.

(409) HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 335, 15. 4. 1635, fol. 171v.

(410) ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 79.

(411) Zprávy o opavské a krnovské konfiskační komisi a komisařích se v materiálech císařské dvorské komory objevily hned několikrát, např.: „Kaiserlicher Befehl an die Troppau und Jägerndorfische Liquidations- und Confiscations-Commissarien wegen Bezahlung Cammerdiener Georgen Püchelmayer deren Ihme in Abschlag Gnad auf selbige Confiscations Mit angewiesenen 300 fl. r. r.“; „Kaiserlicher Befehl an die Troppau- und Jägerndorfische Commissarios, dass Sie in die beede Städt Jägerndorf und Leobschitz mit Einforderungen, erteilten Pardon für IKM reservierten Wein- und Bier-Täzen, bis auf folgende weitere kaiserliche Resolution weiters nicht setzen, sondern diss Orts die Inposition in Suspenso verbleiben solle...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 335, 11. 4. 1635 a 13. 4. 1635, fol. 165–168.

opavského knížete Karla z Liechtensteina. Úkolem vyšetřovací a konfiskační komise na Opavsku a Krnovsku bylo zjistit, kdo se ve Slezsku přidal k Dánům a postavil se tak proti císaři. Komisaři měli po vzoru podobných dokumentů vyhotovených v Čechách a na Moravě sestavit seznam provinilých osob a jejich majetků, nazvaný „Opavským konfiskačním protokolem“. Zapisovali do něj závažnost deliktu jednotlivých osob, způsob jejich ospravedlnění před císařem, rozsudek vyslovený císařskou komisí a záznam o finanční transakci.⁴¹²

Snahy císařské dvorské komory o rychlé vyřízení celé záležitosti, k níž by mohla napomáhat zkušenost z předchozích konfiskačních procesů a právní vyjasnění postupu, komplikovaly nároky vznesené Maxmiliánem z Liechtensteina. Ten ve Slezsku hájil zájmy svého zemřelého bratra, opavského knížete a českého místodržitele Karla z Liechtensteina. Činil tak ve prospěch svého synovce a Karlova syna Karla Eusebia z Liechtensteina. Navázal tak na Karlovy právní nároky z počátku dvacátých let, podle nichž si Liechtenstein jako opavský kníže činil nárok sám provádět konfiskace, bez ohledu na císaře a jeho úřady. Liechtensteinové došli dokonce tak daleko, že na určitý čas jmenovali vlastní konfiskační komisi, která vystupovala vůči komorní opavské konfiskační komisi do značné míry konkurenčně.⁴¹³ Vedle toho se v konfiskačním procesu ve Slezsku nadále angažoval i kardinál Dietrichstein, který prováděl prostřednictvím vlastní komise exekuce na manských statcích olomouckého biskupství.⁴¹⁴ Císař Ferdinand II. si ovšem vymínil svrchované právo na konfiskace ve Slezsku, s Liechtensteinem a Dietrichsteinem byl pouze ochoten konzultovat, komu má konfiskovaný statek v budoucnu připadnout.⁴¹⁵

Opavský exekuční a konfiskační proces byl zahájen 23. listopadu 1628 na opavské radnici. Po tři roky byl veden proces, a to především proti drobnějším šlechticům a měšťanům, kteří se přidali k Mansfeldovu vojsku a k Dánům.⁴¹⁶ Postižených na Opavsku bylo tentokrát podstatně více, než tomu bylo v první vlně slezských konfiskací. Seznam pořízený Josefem

(412) Zachovaný konfiskační protokol konfiskačního procesu na Opavsku je datován k roku 1630, byl tedy vyhotoven až jako následek druhé vlny konfiskací, konfiskace z první vlny jsou zde však zahrnuty zpětně. SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. 2, Troppauesches Confiskations-Protocoll de anno 1630.

(413) Členy liechtensteinské konfiskační komise byli Bernard z Vrbna, Tobiáš Fleck z Fleckenau, Martin Zikmund Freier. Podle Josefa Zukala nezískala Liechtensteinská konfiskační komise mezi slezskými stavy příliš velkou autoritu. ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 1, 80–82.

(414) TAMTÉŽ, s. 91–92.

(415) TAMTÉŽ, s. 80.

(416) Za omluvu bylo přijato prokázání, že byli dánskými vojáky ke spolupráci přinuceni nebo když prokázali svou příslušnost ke katolické konfesi. TAMTÉŽ, s. 84–85.

Zukalem zahrnuje celkem 125 jmen, ačkoliv všichni postižení nepodlehli celkové konfiskaci. Je přitom typické, že se mezi konfiskovanými opět objevila jména šlechticů, kteří drželi statky zároveň na Moravě, a jména osob, které se provinily již v období po roce 1618. Další charakteristickou vlastností tohoto kola slezských konfiskací je skutečnost, že v četných případech postihly konfiskace celé rodiny opavské šlechty, resp. jejich mužské části. Stejně tak je ovšem charakteristické, že mnohým z konfiskovaných se později přece jen podařilo prosadit se ve službě habsburským císařům.⁴⁷ Konfiskovaných statků ovšem bylo podle záznamu Josefa Zukala podstatně méně. Počet konfiskovaných statků na Opavsku a Krnovsku činí celkem 29 položek, a to v celkové hodnotě 365 584 slezské tolarý.⁴⁸

Od září roku 1629 byly konfiskáty v Opavském knížectví předávány novým držitelům. Císařská dvorská komora se v této souvislosti spoléhala na zprostředkování slezskou komorou a jejím prezidentem Schellendor-

(417) Objevila se mezi nimi celá řada slezských šlechticů, především z řad nižší šlechty. Ne všem vyšetřovaným byly statky odňaty, u části z nich se komise spokojila s finanční pokoutou, ostatním dokonce byla uznána jejich obhajoba, resp. statky byly po čase restituovány. Podobně jako v Čechách a na Moravě mnozí z obviněných drobných šlechticů žádný pozemkový majetek ani nevladnili. Úplný seznam, i s podrobným záznamem obvinění a obhajoby, uvádí Josef Zukal: Kryštof Berg z Bergu, Jan Konstantin Beřkovský z Šebířova, Samuel Balacha z Luib (Drslav), Fridrich a František Bohdanský ze Slimákovce, Gottfried z Burgvic, Zikmund Bzenec, Kryštof Bzenec, Jiří Cetrys z Kynšperka, Jan Jiří, Karel Jindřich a Václav Fridrich Cikán ze Slupska, Bernard Dobšic z Plavu, Jindřich Donát z Velké Polomi, Jindřich Karel Donát z Velké Polomi, Jan Albrecht Donát z Velké Polomi, Jiří Fridrich Donát z Velké Polomi, Melichar Donát z Velké Polomi, Volf z Drahotuš, Jiří Adam z Drahotuš, Jeroným, Kristián, Adam a Jan Fridrich Dresslerové ze Scharfensteina, Zikmund Foglar ze Studené Vody, Jan Jiří Fragstein z Načeslavic, Hynek Fragstein z Načeslavic, Václav Fragstein z Načeslavic, Fridrich Fragstein z Načeslavic, Jiří Fragstein z Načeslavic, Kašpar Fragstein z Načeslavic, Karel Fragstein z Načeslavic, Petr Golkovský z Golkovic, Albrecht a Václav Harasovští z Harasova, Václav Albrecht Haugvic z Biskupic, Jiří Abraham Kolkreit z Důlska, Hanuš Bernard z Kaltenbrunnu, Hanuš Kaltenhof, Kašpar Karvinský z Karviné, Jiří Dětřich Kotulinský z Kotulína, Ctibor Kotulinský z Kotulína, Jiří Kyčka z Velké Ploučnice, Kristian, Jan, Jiří a Daniel Kynarové z Šarfensteina, Kašpar Lariš ze Lhoty, Jan Lariš ze Lhoty, Jiří Lariš z Načeslavic a další. Jiří, Jan a Hynek Mošové z Bittendorfu, Felicián Mošovský z Moravičan, Karel, Vilém Fridrich, Jan, Vilém a Jan Bernard Pražmové z Bílkova, Kašpar Rejbc z Petrovic, Jan, Karel st. a Mikuláš Rohrové z Rataj a z Kamene, Jindřich Rottenberg z Ketře, Petr ml., Jan Václav, Vilém, Albrecht, Karel Kryštof, Hynek Vilém Sedlničtí z Choltic, Jan, Jiří a Adam Semoradští se Semoradě, Jan starší a Bernard Skrbenští z Hříště, Jiří a Jan Schaffgotschové z Tisovic, Mikuláš Hynek, Bartoloměj, Maxmilián, Jiří Rudolf a Bernard Leopold Tworkovští z Kravař, Jan Vojska z Bogdunčovic.

(418) Zukal uvádí statky Oldřívov, Služovice, Bílovec s pěti dvory, Vojnovice, Bohuchvalov, Rohozany, Zubčice, dvůr v Násilí, Zábřeh, Vikštejn, dvůr ve Velkém Klokočově, Kuchelná, Strachovice, Pišť, Ovsíště, Mladecko, Bratřkovice, dvůr v Sadku, Smolkov, Posutice, Bravantice, Olbramice, Džbance, Neplachovice, Kravaře, Kouty, Poruba, Kobylí, dvůr v Sosnové, dvůr ve Vrbce, Liptaně, Ehrenberk, Chrastelov, Velké Hoštice, statek v Hradčanech, panství Odry. ZUKAL, J.: *Slezské konfiskace*, s. 86.

fem. Ve vlastním Opavském a Krnovském knížectví byla ovšem navíc zřízena speciální hlavní neboli exekuční komise, která navazovala na práci komise vyšetřovací. Její komisaři měli podobně jako jejich kolegové v jiných habsburských zemích naplňovat císařská nařízení v praxi. Mezi členy komise patřili říšský dvorní rada Tobiáš Haubitz, apelační rada Rafael Mnišovský, dolnorakouský vládní rada Jiří Pacher, liechtensteinský hejtman v Osoblaze Jan Jakvek a sekretář Jiří Martini z Baldhofenu.⁴¹⁹ V zápisech císařské dvorské komory jsou uváděni jako zvláštní vyslaní komisaři na Opavsku a Krnovsku také Leonard Borský a Baltazar Jindřich z Obergu. Akta, která vznikla jejich činností, měla být poštou dodávána k vyřízení slezské komoře, popřípadě české dvorské kanceláři.⁴²⁰ Majetek z opavských konfiskací získal například Jan Bernard z Herbersteina, když mu bylo v březnu 1630 císařem za 12 000 slezských tolarů přiznáno nabytí rytířského statku Zubřice, který byl předtím konfiskován Jindřichu Šelihovi ze Zubřic.⁴²¹ Svobodnému pánu a věhlasnému alchymistovi Michaelu Sendivojovi ze Skorska byly na základě císařského přípisu datovaného v Řezně 29. července 1630 komorou předány vsi Kravaře a Kouty v Krnovském knížectví, které před povstáním náležely Kryštofu Macákovi z Ottenburku, jenž se aktivně zúčastnil dánského vpádu.⁴²² Pokračovalo se ovšem ještě v předávání konfiskátů ve všech slezských knížectvích. Roku 1632 byly předávány některé drobnější statky, například Tadelwitz ve prospěch Jáchyma z Němčic.⁴²³

(419) Maximilián z Liechtensteina se mezitím odhodlal s císařskou exekuční komisí tímto způsobem spolupracovat. TAMTÉŽ, s. 83.

(420) V pramenech jsou exekuční komisaři označováni jako „Executions-Commissarien“ nebo „Deputierte-Commissarien“. HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 335, 26. 4. 1635, fol. 176v. „Kays. Intimations-Befehl an Leonarden Borskhi und Balthasaren Heinrich von Oberg als Executions-Commissarien in den Troppau- und Jägerndorffischen Confiscations Weesen, wasmassen anjezo selbige Verrichtung der Schlesischen Camer aufgetragen, daß derowegen Sie Ihre Relation zu derselben Handen samt denen dazu gehorigen Actis, und was Sie die Zeit über erhoben, einliefern, nicht weniger der Sprziborkischen 5.620 Taler halber der Notdurft nach informiren sollen...“ TAMTÉŽ, 26. 5. 1635, fol. 196v.

(421) „Kays. Resolution an die Confiscations-Commission in Troppauischen Fürstenthum de dato in Wien den 6ten Martii 1630, daß Sie mit Hansen Bernharden von Herberstein Frh. wegen des Confiscierten Rittersitz Saurwitz pro m/12 Thaller Schles. einen Kaufschluß, ihme denselben einantworten, den Kaufschilling verraiten, und sich darnuß ihrer Liefergelder bezahlen sollen...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 334, 6. 3. 1630, fol. 270v.

(422) HOSÁK, L.: *Historický místopis země Moravskoslezské*. Brno 1938, s. 836; HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 334, 29. 7. 1630, fol. 317. Srov. ZUKAL, J.: *Alchymista Michael Sendivojov pánem na Kravařích a Koutech*. VMO 17, 1909, s. 1–8.

(423) HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 334, 31. 8. 1632, fol. 441.

Valdštejnské konfiskace ve Slezsku a na Opavsku

Komorní úředníci se v tomto období vraceli i k některým starším případům, které byly předmětem jednání již počátkem dvacátých let a dlouhodobě provázely proces slezských konfiskací. Typickým příkladem byla stále se vracející kauza statků Bohumín a Bytom. Roku 1629 císař Ferdinand II. rozhodl, že mají být předány do zástavy Lazaru Henckelovi mladšímu, synu po zdejšímu roku 1624 zemřelém zástavním pánu a dlouholetém obchodníkovi v habsburských službách. Transakce byla opět zdůvodněna především ekonomicky. Císař si ovšem pro svoji osobu i tentokrát vyhradil některá důležitá práva, především v náboženských otázkách. Zároveň upozorňoval své úředníky ze slezské komory, aby dohlédli na řádné dodržování právního statutu obou panství, ale zároveň i ostatních slezských konfiskovaných statků. „*Měštům, městečkům, vesnicím, měšťanům ani sedláckům nemají být z těchto [konfiskačních] příčin degradována ani měněna jejich práva.*“⁴²⁴ Podobným způsobem se řešily resty i v dalších, méně komplikovaných případech, do nichž jako nabyvatelé konfiskátů zasahovali například císařský plukovník Seifried Kryštof Breuner, jenž ve stejné době nabyl četné statky také v Rakousích a na Moravě, Jan Bernard z Herbersteina, Albrecht z Kolovrat, Jan Oldřich Schaffgotsch nebo plukovník Melichar z Hatzfeldu. Jednání se přitom týkala prakticky veškerého slezského území, od Hlohovska, přes Vratislavské knížectví, až po Krnovsko.⁴²⁵ Největší majetkovou změnou v tomto období ovšem nepochybně bylo předání Zaháňského knížectví za 125 708 tolarů, 12 grošů a 1 haléř slezské měny do rukou Albrechta z Valdštejna, který se v daném okamžiku zřejmě těšil císařově největší oblibě.⁴²⁶

(424) TAMTÉŽ, kn. 334, 1629, fol. 224v-228v; II. 1629, fol. 252. KALLBRUNNER, J.: *Lazarus Henckel von Donnersmarck*, s. 156.

(425) V Hlohovsku se spory týkaly původně krokvicarovského statku Pendorf v „Gurawischen Kreis“, o který měl jako o vyrovnání svých pohledávek zájem Albrecht z Kolovrat. Ve Vratislavském knížectví šlo o statek Schweinem, který byl označen jako nacházející se „in defectum“. HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 335, 20. 9. 1635, fol. 263; Breunerův „recompens“ TAMTÉŽ, kn. 335, 5. 3. 1630, fol. 269v.

(426) Schaffgotsch i Valdštejn ještě v přízni císaře Ferdinanda II. Statky, které do konce roku 1633 ve Slezsku získali, jim zanedlouho měly být opět konfiskovány. Ohledně předání Zaháně: „Kaiserliche Resolution an Schlesische Kammer de dato in Wien den 3ten Septembris Anno 1627, wasmassen auf derselben erfolgten Bericht, und überschickten Tax, IM Gnaden verwilliget, dass den Herzogen von Friedland das Fürstentum Sagan pro 125 708 Th. 12 gr. 1 h. Schlesischer Wehrung, oder 150 850 kauflich, und erbeigenthumblich eingeräumt werden solle, und weil sich auf bemeltes Fürstenthum Sagan den Schuldenlast bis 340 390 fl. 42 Kr. befindet, dass selbige Enthebung IM gedachter Herzogen Gnaden versprochen haben.“ TAMTÉŽ, kn. 334, 3. 9. 1627, fol. 98. Po valdštejnských konfiskacích bylo Zaháňské knížectví i s knížecím titulem císařem poskytnuto dalšímu českému šlechtici, Václavu Euse-

Roku 1633 probíhala čilá korespondence mezi císařskou dvorskou komorou ve Vídni a úřady ve Slezsku. Jejím účelem bylo provést koordinaci slezských konfiskací s děním v ostatních zemích České koruny, kde byl již proces konfiskací více méně dokončen. Do dění ve Slezsku navíc v této době zasáhly některé osoby, které se buď jako nabyvatelé konfiskátů nebo jako výkonní úředníci angažovaly v konfiskačním procesu okolních zemí.⁴²⁷ Propuknutí valdštejnských a trčkovských konfiskací navíc způsobilo, že se podobně jako v Kladsku také ve Slezsku začali angažovat někteří lidé, kteří byli svázáni s touto vlnou konfiskačního procesu. V první řadě se to týká pozdějšího předsedy komise pro řešení nároků na někdejších trčkovských statcích Albrechta Libštejnského z Kolovrat, pána na Přitokách u Kutné Hory a pozdějšího pána na trčkovském Rychnově nad Kněžnou, jenž za své pohledávky u dvora měl možnost lacino koupit statek Zupendorf v Hlohovském knížectví.⁴²⁸ Dále se výrazně angažoval Kolovratův soused Rudolf Colloredo z Valsy, nabyvatel opočenského dominia na východočeské straně Orlických hor. On i jeho bratr Jeroným byli v červnu roku 1635 oceněni císařem mimo jiné za to, že ve funkci zvláště jmenovaných komisařů vykonali v českých a slezských konfiskacích velmi dobrou práci ve prospěch Rakouského domu.⁴²⁹ Za podobné služby, propojující české a slezské konfiskační postupy, byl ostatně zároveň oceněn i stálý účastník veškerého důležitého dění ve Slezsku v první polovině 17. století, císařský plukovník Melichar z Hatzfeldu.⁴³⁰ Hatzfeld měl získat například některé statky konfiskované někdejšímu císařovu přívrženci a svému spolubojovníkovi a nynějšímu přednímu odpůrci císařské

biovi z Lobkovic. WOLF, A.: *Fürst Wenzel Eusebius von Lobkowitz, ein geheimer Rat Kaiser Leopold's I. 1609–1677. Sein Leben und Wirken.* Wien 1869. KNOZ, T.: *Državy Karla staršího ze Zerotína*, s. 249–251, 263–264.

(427) Především se to týkalo moravského rentmistra Mikuláše Nussera z Nussegg. „Kaiserlicher Befehl an Nicolas Nusser Rentmeister daselbst sich dies Orts mit gedachten Cardinal zu unterreden, und die Bestellung an besten beschehen mögte, auch zu berichten...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 335, 25. 3. 1633, fol. 8.

(428) TAMTÉŽ, kn. 335, 20. 9. 1635, fol. 263. BÍLEK, T. V.: *Dějiny konfiskací v Čechách*, s. 687. Rychnov nad Kněžnou koupil roku 1640 od kněžny Eleonory z Mantovy Albrecht Libštejnský z Kolovrat, nyní již místokancléř české dvorské kanceláře, jenž byl nepochybně díky své bývalé i současné funkci se stavem někdejšího trčkovského majetku velmi dobře obeznámen. ŠIMEK, T. (ED.): *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Východní Čechy.* Praha 1989, s. 430–431.

(429) „Kaiserlicher Promissions Decret für Herrn Rudolphen und Herrn Hieronymum beede Gebrüder von Colloredo...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 335, 6. 6. 1635, fol. 209v.

(430) „Kaiserlicher Promissions Decret für den General Feldzeugmeister H. Melchior von Hatzfeld...“ TAMTÉŽ, kn. 335, fol. 205.

politiky ve Slezsku, generálu Janu Oldřichu Schaffgotschovi.⁴³¹ Sám generál se o své zásluhy o Rakouský dům a tím i o nárok na zisk konfiskátů připravil jen krátce po stínavské bitvě. Po chebské vraždě zůstal věrný Valdštejnovi (alespoň tak bývá jeho postoj obvykle interpretován) a spolu s několika důstojníky vystoupil proti císaři. Dne 24. února 1634 byl zatčen, internován v Řezně, mučen a popraven. Jeho plukovníci byli odsouzeni k trestům vězení. Opavský plukovník Albrecht Freiberg se svou posádkou kapituloval 19. března 1634, když byl jemu a jeho lidem ze strany císaře slíben úplný pardon.⁴³²

Vedle císařských příznivců z řad armády dokázaly ve shodě se svou předchozí politikou také z této vlny slezských a opavských konfiskací těžit i řeholní řády. Prioru dominikánů od sv. Václava v Opavě se podařilo u císaře prosadit, aby mu bylo z konfiskačních prostředků získaných v Krnovském knížectví vyplaceno jako náhrada za utrpěné škody 3 755 tolarů.⁴³³ Slezské a opavsko-krnovské konfiskace tak v letech 1634 a 1635 vrcholily. Císařské konfiskační komise ještě prověřovaly povstání, které proběhlo pod Freibergovým vedením v Opavě na podporu Albrechta z Valdštejna a (pouze do okamžiku jeho řezenské popravy) zvažovaly případnou vinu či dokonce zradu Jana Oldřicha Schaffgotsche. Ani v tomto případě však ke

(431) Šlo o jednu ze svobodných vikpild Trachenberg. „Kaiserlicher Befehl an Schlesische Kammer wegen Überschickung der anbefohlenen Taxen und Inventarien über die Schaffgotschische Gütter und Herrschaften, insonderheit der Herrschaft Trachenberg der Obrist Hatzfeld mit m/200 fl. versicher und imhe darauf eine eigene Persohn bis auf erfolgende weitere Resolution zur Aufsicht d. Wirtschaften zuhalten verwilliget worden.“ TAMTÉŽ, kn. 335, 9. II. 1635, fol. 284v. Srov. KORBELÁŘOVÁ, I.: *K územně-správnímu členění Slezska*, s. 173, pozn. 59.

(432) Generála Schaffgotsche vyšetřovala za tímto účelem speciálně zřízená vídeňská komise a kromě toho ještě speciální vojenská komise. Ta kromě něho obvinila i další důstojníky, kteří údajně drželi s Valdštejnem i po jeho prohlášení za rebela. Jan Oldřich Schaffgotsch byl obviněn z toho, že si chtěl zajistit pozice ve Slezsku a popouzel proti císaři slezskou šlechtu a stavy. Schaffgotsch, Scherffenberg, Sparr, Losy a Hämmerle byli odsouzeni k trestu smrti. Schaffgotsch jako hlavní obžalovaný měl být ještě před popravou podroben útrpnému právu, při němž se odsouzený choval velmi statečně. Popraven byl v Řezně 23. července 1634. Schaffgotschovy statky ve Slezsku podlehly konfiskaci podobně jako statky Valdštejnovy nebo Trěkovy, zmocnili se jich císařští důstojníci. Podle svědectví generálního polního zbrojmistra Sparra bylo se Schaffgotschem nakládáno s takovou přísností právě proto, aby se další důstojníci mohli dostat k jeho velkému majetku. JANÁČEK, J.: *Valdštejn a jeho doba*, s. 527; KOLLMANN, J.: *Valdštejnův konec*, s. 198–200.

(433) „Kaiserlicher Befehl zu Eingründung der Troppau- und Jagemdorfschen Confiscationen verordneten Executions Commissionen, dass Sie N. Priorn und Convent Ordinis Praedicatorum bey St. Wenzeslai daselbst zu Troppau, wegen deren Ihnen hievor auf die Jagemdorfsche Strafgedler und des Caspar Lorischen Hof assignierten 3 755 Thaller, entweder aus selbigen, oder anderen dergleichen Confiscations Mitteln Satisfaction gebend solle...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 335, 3. 4. 1635, fol. 152.

konkrétnímu výsledku nedošly.⁴³⁴ Některé drobné přesuny majetku ještě proběhly.⁴³⁵ V dubnu toho roku se však již o exekučních komisařích ve Slezsku hovoří jako o bývalých.⁴³⁶ Společně s valdštejnskými a trčkovskými konfiskacemi v Čechách se tedy ve Slezsku uzavíral celý proces konfiskací v českých zemích.

(434) KOLLMANN, J.: *Valdštejnův konec*, s. 198–200; KREBS, J.: *Hans Ulrich Freiberr von Schaffgotsch*. Ein Lebensbild aus der Zeit des Dreißigjährigen Krieges. Breslau 1890.

(435) Například Jáchym Beß získal statek Schweinern, ležící ve Vratislavském knížectví. HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 335, fol. 235v.

(436) TAMTĚŽ, kn. 335, 26. 4. 1635, fol. 176v.